

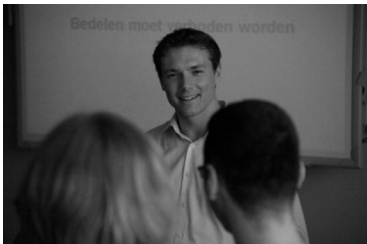
Competentie door competitie: schooldebatteerders in de praktijk

Het zogeheten ‘schooldebatteerders’ is in Nederland sinds zo’n vijftien jaar sterk in opmars. Honderden onderwijsinstellingen vaardigen jaarlijks debatteams af naar landelijke debattoernooien die voor elke onderwijslaag apart worden georganiseerd. Men debatteert over stellingen die variëren van “NAVO-landen moeten stoppen met het gebruik van gewapende drones” (NK Scholieren) tot “gevangenen moeten verplicht een hond of kat krijgen om voor te zorgen” (Basisschool Debattoernooi). Het niveau dat op debattoernooien door leerlingen bereikt wordt, is beangstigend hoog geworden. Mede om die reden zijn Nederlandse debaters zeer succesvol op internationale debattoernooien en simulaties (bv. MUN).



Niet alleen buiten, maar ook binnen curricula maakt debatteren een sterke ontwikkeling door: als examenonderdeel voor het vak Nederlands, maar ook als werkvorm binnen het beroepsonderwijs.

In deze presentatie proberen we een dwarsdoorsnede te maken van de praktijk van het schooldebat in Nederland. Aan de hand van korte video’s zal worden geïllustreerd hoe het schooldebat er op verschillende leerniveaus uitziet. We volgen de ontwikkeling van de leerling-debater vanaf de eerste kennismaking met debatteren op de basisschool, via het vmbo naar het mbo, maar ook via havo/vwo naar hbo of universiteit. Alle leerlagen hebben hun eigen debatformats, die globaal kunnen worden onderverdeeld in twee ‘families’. Deze worden tijdens de presentatie met elkaar vergeleken. De bijbehorende beoordelingsmethodieken komen daarbij kort ter sprake.



Ook de leerlijn ‘schooldebatteerders voor docenten’ komt aan bod. Op alle leerniveaus krijgen docenten te maken met de uitdaging om spreekangstige leerlingen te laten deelnemen aan een klasdebat. Daar zijn oefeningen voor die het overal goed doen, ongeacht het niveau. Ook de vraag hoe je

als docent zelfverzekerd, consistent en constructief feedback kunt geven op debatten speelt op alle niveaus en komt aan de orde. Daarbij wordt niet uitgegaan van een ideaal schooldebat, maar van het rommelige debat zoals dat in de concrete lespraktijk meestal plaatsvindt.

Wat willen we de mensen die naar onze presentatie komen graag meegeven? Niet zozeer de details van debatformats of werkvormen, alswel inzicht in de didactische principes die aan het succes van schooldebatteren ten grondslag liggen. Wij noemen een aantal voorbeelden.

Waarom werkt het goed om leerlingen niet over hun eigen mening te laten debatteren, maar hen een standpunt te laten verdedigen dat niet per se dat van hen is? Ten eerste, omdat dat 'rollenspel' een veilige omgeving schept om over gevoelige onderwerpen te praten, zonder persoonlijk verantwoordelijk te worden gehouden voor je eigen inbreng. Ten tweede, omdat het een wereldbeeld veronderstelt waarin waarden niet in beton gegoten zijn, maar in elke situatie anders afgewogen moeten worden en onderwerp (kunnen) zijn van redelijk verschil van inzicht. Ten derde, omdat het leerlingen in perspectieven plaatst die ze uit zichzelf of van huis uit nooit zouden innemen. Perspectieven die hun kijk op zichzelf en hun medemens verrijken en verruimen.

Een debat over homoseksualiteit op een zogeheten 'zwarte school' in Rotterdam, bijvoorbeeld, zal bij aanvang geheid een aantal deelnemers kennen voor wie het ondenkbaar is om argumenten vóór de bescherming van LGBT's (= Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender) te bedenken of te brengen. Toch is dat precies wat we ze niet veel later zien doen. Wat lacherig en ongemakkelijk misschien, maar toch. Ze moeten wel, willen ze niet met hun mond vol tanden staan tegenover hun *peer group*. Dat is een ander didactische principe van schooldebatteren: dat het de competitiviteit en statusgevoeligheid die leerlingen van nature bezitten, positief aanspreekt. Als er eer te behalen of te verliezen valt, kunnen er wonderen gebeuren.



Neem het testosterongehalte van jongens, dat overdracht van kennis en vaardigheden tot frustratie van menig docenten zo vaak in de weg zit. Mede als gevolg daarvan hebben de heren in hun onderwijscarrière inmiddels een flinke achterstand opgelopen ten opzichte van de dames. Docenten die het instrumentarium van schooldebatteren goed weten te hanteren, slagen erin dit hormoon in hun voordeel te laten werken. Maak de alpha's aanvoerder van een debatteam of geef hen een verantwoordelijkheid in de jury. Kanaliseer hun energie richting inhoudelijke debatdeelname en reken hen af op de inhoud van hun argumenten.

Dat dat gemakkelijker gezegd is dan gedaan, is eenieder duidelijk. Echter, in tegenstelling tot open en vrijblijvende ‘discussies’, biedt het schooldebat docenten een helder afgebakende werkvorm met duidelijke regels en structuren: het mag alleen over de stelling gaan, de spreekvolgorde en de spreektijden zijn van tevoren vastgelegd... Mensen in de rede vallen, is uit den boze. Men leert via de voorzitter spreken, spreekt vanuit de ‘wij-vorm’, schudt elkaar de hand... Dit ‘formele’ karakter van schooldebatteren is een derde principe dat het voeren van een schooldebat tot een bijzonder vormende ervaring maakt.

Deze presentatie zal niet alleen een krachtig betoog bevatten om schooldebatteren verder te integreren in het onderwijs, ook enkele risico’s en keerzijden van het schooldebat komen aan de orde. Voorbeelden:

- het risico om aan te sluiten bij de debatcultuur in de media, waarin elegant gebrachte *oneliners* worden beloond en toegejuicht;
- het risico om het debat te laten domineren door zij die reeds verbaal sterk en assertief zijn, ten koste van andere leerlingen;
- het risico om leerlingen te leren spelen met de waarheid en hen weg te laten komen met drogredenen en flagrante onwaarheden;
- ...

Of, en in welke mate, deze risico’s optreden, is in sterke mate afhankelijk van de didactische keuzes en kunde van de verantwoordelijke docent. Wij menen enkele nuttige handvatten te kunnen bieden om het schooldebat positief vormend te laten zijn.

Deze presentatie vormt al met al een verkenning van de potentie van schooldebatteren als onderwijservaring en lesinstrument voor zeer uiteenlopende doelgroepen en leerdoelen. Wij nemen u in vogelvlucht mee.